

شیوهی کاربرد فیلم آموزشی در الگوهای تدریس

• بدالله کریمی

اشاره

فیلم آموزشی به خودی خود می تواند یک موضوع را از ابتدا تا انتها آموزش دهد. لذا، این نوع فیلم را می توان به عنوان یک الگوی تدریس مستقل در نظر گرفت که در روند نگارش فیلم نامه ای آن، پژوهش، هدف گذاری، طرح درس و برنامه ای آموزشی صورت می پذیرد و فیلم نهایی محصول این برنامه ای آموزشی است. باز خورد فیلم هم می تواند به عنوان ارزش یابی از «الگوی تدریس فیلمی» در نظر گرفته شود. البته در یک شکل کامل تر، می توان فیلم آموزشی را بخشی از کلاس و طرح درس و کل آن را به عنوان جزئی از کل الگوی تدریس در نظر گرفت و اهداف رفتاری مشخصی را در طرح درس برای آن تبیین کرد.

پرسش هایشان می شود. این تلاش عمق یادگیری و یافتن زوایای تازه ای از موضوع را دربر خواهد داشت. برای یادگیری شیوه های پژوهشی، فراگیرندگان، باید مهارت ها و توانمندی هایی را در زمینه جست و جوی اطلاعات و آماده سازی اطلاعات به دست آورند.

«ساچمن» معتقد است که پژوهش را می توان به طور مستقیم به کودکان آموخت. در این شیوه معلم دانش آموزان را در شرایط بیان مسئله ای خاص قرار می دهد و با چند سؤال جالب و تفکربرانگیز آنان را تهییج می کند تا در پی پاسخ سؤال به جمع آوری اطلاعات بپردازند.

مراحل الگوی تدریس پژوهش آموزشی

۱. مشخص کردن مسئله
۲. بیان مسئله
۳. جمع آوری اطلاعات
۴. تجزیه و تحلیل اطلاعات
۵. ارائه ی گزارش

فیلم می تواند در جایگاه اولین مرحله ی مشخص کردن مسئله قرار گیرد. معلم با پخش یک فیلم مرتبط با متن درس ذهن بچه ها را درگیر سؤالاتی می کند.

تولید فیلم توسط دانش آموزان هم می تواند در بخش جمع آوری اطلاعات و داده ها صورت پذیرد. این شیوه به نوع موضوع انتخابی دانش آموزان هم

مراحل الگوی تدریس بدیعه پردازی

۱. تعریف اولیه ۲. قیاس مستقیم
۳. قیاس شخصی ۴. قیاس تضاد
۵. توصیف خلاق

توصیف یا تعریف اولیه

موضوع اولیه را آموزگار و دانش آموز توصیف می کنند. در این بخش می توان از فیلم های آرشیوی، مستند یا فیلم آموزش ترکیبی برای بیان مسئله استفاده کرد اما فیلم نباید خود آشنادایی خاصی داشته باشد.

قیاس مستقیم

در قیاس مستقیم، قیاس شخصی و قیاس تضاد می توان از فیلم استفاده کرد اما ترجیحاً در این بخش مشارکت دانش آموز نتیجه ی رضایت بخشی خواهد داد؛ ضمن آنکه می توان فیلمی را بر این اساس و با رویکردی استعاری تولید نمود و به عنوان معیار و نمونه به دانش آموز ارائه داد. در این میان، نکته ی بسیار مهم این است که سپس دانش آموز خود مراحل قیاس را طی کند و در عمل وارد خلاقیت در تشبیه و ارتباط غیر منطقی بین دو یا چندین موضوع با هم بشود.

۳. الگوی تدریس پژوهش آموزشی

روحیه ی پژوهشگرانه و جست و جوگرانه ی دانش آموزان باعث بی گیری آن ها در یافتن پاسخ

۱. الگوی تدریس فیلم آموزشی

یک شیوه ی کامل از کاربرد فیلم آموزشی در الگوی تدریس تهیه و تدوین فیلم به گونه ای است که در سه بخش پی در پی تولید شود؛ بخش اول در ابتدای کلاس وظیفه ی آزمون ورودی را برعهده دارد. سپس تدریس معلم بخش دوم فیلم در میان کلاس و بخش سوم به عنوان نتیجه و آزمون خروجی در انتهای کلاس پخش می شود. در این حالت، فرصت پرسشگری و تبیین اجزای فیلمی به عنوان بخش های مختلف طرح درس معلم وجود دارد و فیلم بیشترین تأثیر خود را در تسهیل ارتباط و تعمیق فرایند یاددهی - یادگیری خواهد داشت.

۲. الگوی تدریس مقایسه ای (بدیعه پردازی)

هدف این الگو افزایش تفکر خلاق و رشد خلاقیت در گروه و فرد است. از آن جا که فیلم آموزشی با تأکید بر انگیزش، نیروی نوآوری، ایجاد رفتار نامتعارف و غیرمعمول، گرایش به کارهای پیچیده، ابتکار و کنجکاوی باعث بروز و افزایش خلاقیت در فرد (مخاطب) می شود، در این شیوه می توان به صورت ترکیبی از فیلم آموزشی بهره جست. هنگام استفاده از این الگو به طور عمد تفکر منطقی را کنار می گذاریم و به دنیای خیال انگیز و غیرمنطقی وارد می شویم.

ارتباط دارد. در نهایت، تصاویر ضبط شده به عنوان بخشی از محتوای پژوهشی پس از بررسی و ارائه‌ی یافته‌های پژوهشی ارائه می‌شوند؛ مثلاً دانش‌آموزی که در مورد مراحل رشد لوبیا در حال پژوهش است، می‌تواند تمامی مراحل را تصویربرداری کرده و در پایان، در کنار یافته‌های پژوهشی خود تصویر مرتبط را هم ارائه کند.

۴. الگوی تدریس کاوشگری

کنجکاوی و کاوشگری ذاتی کودکان است. (هانت، ۱۹۸۲) اما ورود به جامعه و مدرسه این روحیه را تضعیف می‌کند و کودک را در مقابل سوالات ذهنی‌اش منفعل می‌سازد.

در این شیوه با ایجاد یک شرایط با عدم تعادل از طریق ایجاد یک موقعیت مشکل‌آفرین یا معمای انگیز پایه و اساس فعالیت‌های آموزشی را تشکیل می‌دهد.

مهم‌ترین تفاوت این الگو با الگوی پژوهش‌آموزی مربوط به شروع آن است. این الگو از طریق ارائه‌ی یک موقعیت اسرارآمیز، ابهام‌دار، مهیج و غیرمعمول و به منظور برهم زدن تعادل ذهنی دانش‌آموز انجام می‌شود.

مراحل الگوی تدریس کاوشگری

۱. برهم زدن تعادل

۲. پرسشگری

۳. فرضیه‌سازی

۴. آزمایشگری

۵. تحلیل و نتیجه‌گیری

فیلم می‌تواند در مرحله‌ی اول و چهارم این شیوه مورد استفاده قرار گیرد. در این شیوه معلم با انتخاب یک فیلم آموزشی خاص شرایط معمول یا حتی مطلوب ذهن دانش‌آموزان را مغشوش می‌کند. سپس پرسشگری دانش‌آموزان در این مورد آغاز می‌شود. معلم در این مرحله به جای پاسخ دادن، عطش جست‌وجو را در افراد زیاد می‌کند تا آن‌ها برای خود فرضیه بسازند. در مراحل آزمایش و پیگیری یافتن پاسخ فرضیه، تأیید یا رد

آن، دانش‌آموز می‌تواند با استفاده از دوربین به ثبت مشاهدات و آزمایش‌های خود بپردازد و سپس در مرحله‌ی تحلیل و نتیجه‌گیری، از فیلم تصویربرداری شده استفاده کند.

۵. الگوی تدریس ساخت‌گرا

در این شیوه، دانش‌آموزان در جریان تلاش برای حل مسائل علمی دائماً فرصت سازماندهی و بازسازی ارکان خود را دارند و می‌توانند راه‌های تازه‌ای را امتحان نمایند. شکل این کلاس‌ها مانند کارگاه‌های آموزشی است.

مراحل تدریس الگوی ساخت‌گرا

۱. درگیر کردن ۲. کاوش ۳. توصیف

۴. شرح و بسط ۵. ارزش‌یابی

در این الگوی تدریس فیلم آموزشی در مرحله‌ی اول، دوم و چهارم می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

در مرحله‌ی اول «درگیر کردن»، با پخش یک فیلم آموزشی می‌توان موضوع مرتبط را ارائه کرد. از آن‌جا که فیلم آموزشی جذاب حس کنجکاوی را برمی‌انگیزد، با انتخاب درست می‌تواند دانش‌آموزان را فعال کند.

در مرحله‌ی دوم شیوه‌های مختلفی برای کاوش وجود دارد که یکی از آن‌ها می‌تواند

تحقیق میدانی باشد و در جهت ثبت مشاهدات فیلم می‌تواند ابزار مناسبی برای دانش‌آموزان در نظر قرار گیرد. در مرحله‌ی بعد از آن‌جا که آموزگار می‌بایست به نظام فکری بچه‌ها و تلاش بیشتر هدایت نماید، استفاده از فیلم آموزشی در کنار سایر رسانه‌ها در این مرحله می‌تواند یاری‌دهنده باشد. نکته‌ی مهم این است که این فیلم نباید پاسخ لازم را به‌طور مستقیم در اختیار دانش‌آموز قرار دهد.

۶. الگوی تدریس دریافت مفهوم

الگوی دریافت مفهوم به منظور کمک به دانش‌آموزان در یادگیری مؤثرتر مفاهیم ایجاد شده است. به این شکل که مفاهیم و تعاریف به‌طور مستقیم در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرند و دانش‌آموزان با مقایسه‌ی این نمونه‌ها به مفاهیم دست می‌یابند:

۱. ارائه‌ی نمونه‌ها

۲. دستیابی به مفهوم

۳. تحلیل شیوه‌ی تفکر

در این شیوه فقط در مرحله‌ی اول می‌توان از فیلم آموزشی یاری جست. تکه‌فیلم‌هایی که حکم مفاهیم مثبت و منفی را می‌یابند و از آن‌جایی که تصویر خود ارجاع می‌باشد و فرصت را در فیلم داریم، استفاده از فیلم فعال‌تر شدن و تفسیرگرایی بیشتر دانش‌آموزان برای رسیدن به مفاهیم درست را در پی خواهد داشت.

